NORDISK LESEPLAN

MEDFØDT DØVBLINDHET

norden
Nordens Välfärdscenter

NORDISK LESEPLAN MEDFØDT DØVBLINDHET

Utgiven av
Nordens Välfärdscenter
www.nordicwelfare.org
© december 2015

Ansvarig utgivare:
Ewa Persson Göransson

Grafisk produktion: Victoria Henriksson
Foto: Lars Åke Andersen
Illustration: Lena Idermark

Nordens Välfärdscenter
Sverige
Box 1073, 101 39 Stockholm, Sverige
Besöksadress: Drottninggatan 30
Tel: +46 8 545 536 00
info@nordicwelfare.org

Nordens Välfärdscenter
Finland
c/o Institutet för hälsa och välfärd, PB 30, 00271 Helsingfors, Finland
Besöksadress: Mannerheimvägen 168 B
Tel: +358 20 7410 880
helsingfors@nordicwelfare.org

Publikationen kan laddas ner på www.nordicwelfare.org

FORORD

For at fagpersoner i Norden skal kunne kommunisere lettest mulig med hverandre er det viktig med en felles faglig tilnærming, samt å skape og vedlikeholde et felles nordisk fagspråk. Nordisk leseplan er ment som et grunnlag for de nasjonale grunnutdanninger, som kan fortolkes og tilpasses til de enkelte nasjonale leseplaner og lokale ordninger. Denne planen bygger på tidligere nordiske leseplaner. Meningen er å skape et faglig grunnlag slik at møtene ved andre nordiske arenaer blir meningsfulle og lærerike, eksempelvis ved NVC-kurs og i nordiske nettverk.

De nordiske landene fikk i oppdrag av Nordisk Lederforum 2013 å gjennomføre en revidering av den nordiske leseplanen. Oppdraget var å revidere leseplanen og oppdatere den til dagens teoretiske forankringer. Arbeidsgruppen besluttet at denne revideringen skulle resultere i et selvstendig dokument. Denne leseplanen går ikke i detaljer på innhold i kursene men skal være et overordnet verktøy for egne nasjonalt tilpassede leseplaner. Leseplanen ble til som en prosess i arbeidsgruppen og i dialog med de nordiske landenes fagmiljø.

Gruppen bestod av: Annica Boström (SPSM, Sverige), Monika Estenberger (NKCdb, Sverige), Trine Seljeseth (Nasjonal kompetansetjeneste for døvblinde UNN, Norge) och Helle Buelund Selling (CDH, Danmark).

Johanna Rönkä (Kuurosokeat, Finland), Merja Kovanen (Kuurosokeat, Finland) och Estella Björnsson (Midstod, Island) har fulgt prosessen og kommentert.

NORDISK LESEPLAN I ET DIALOGISK PERSPEKTIV

Kommunikasjon skapes og mening dannes i dialog. Kommunikasjonsutviklingen er derfor avhengig av at mennesker møtes og at gode dialoger oppstår. Personer med medfødt døvblindhet må bli møtt ut fra sitt perspektiv. Kommunikasjonen utfordres når fjernsansene ikke fungerer optimalt. For å imøtekomme personer med medfødt døvblindhet er det behov for kompetente kommunikasjonspartnere som forstår de kommunikative utfordringene. Det er derfor viktig at så mange som mulig rundt den enkelte person med medfødt døvblindhet får ta del i læring om det som er spesielt ved medfødt døvblindhet.

Nordisk leseplan har et dialogisk perspektiv på kommunikasjon og læring. Det betyr at det i møte med den andre er et særlig fokus på forståelse av utvikling i gjensidig relasjon. Leseplanen er ment å være et bidrag for å sikre at det utvikles reflekterte og kompetente kommunikasjonspartnere i Norden. Leseplanen forutsetter læring i dialog mellom kursholder og deltaker for å sikre at kursinnholdet blir forankret i egen praksis. Kompetanseoppbygging skjer både ved nasjonale grunnutdanninger og ved kurs på Nordens Välfärdscenter. Det kan også føre til at noen velger å spesialisere seg ytterligere gjennom ulike masterutdanninger og forskningsprosjekter.

OPPBYGGING

Leseplanen er tenkt å være et dynamisk dokument for å bidra til en likeverdig nordisk grunnutdanning. Den skal fungere som et arbeidsredskap for kursledere og undervisere, og kan brukes som modell eller verktøy til å utvikle det enkelte lands grunnutdanning. Leseplanen er dynamisk slik at den kan være i utvikling i takt med fagmiljøet. Den tenkes knyttet opp til en nordisk arbeidsgruppe som justerer ved behov, og den skal kunne benyttes uavhengig av hvilken form utdanningene i de enkelte land har.

For å bli en kompetent partner for personer med medfødt døvblindhet bør grunnutdanningene alltid være bygd på forsknings- og erfaringsbasert kunnskap. Fokusering og fordypning i innholdet er preget av deltakernes egne bidrag, og skal være tilpasset de personene kursistene arbeider med.

Leseplanen er delt i fire deler:

- Læringsmål
- Innhold
- Metoder
- Refleksjon

Nivåene påvirker hverandre gjennom at kursholder tenker gjennom:
Gjør vi det rette, for den rette, i rett rekkefølge, og til rett tid?

Modellen kan brukes av kursleder/underviser som et arbeidsredskap i kursforberedelse for å sikre at det finnes en sammenheng mellom læringsmål, innhold, metode og egne refleksjoner. Den kan også brukes i evaluering av enkelte kurs eller grunnutdanning, for utvikling og kvalitetssikring.

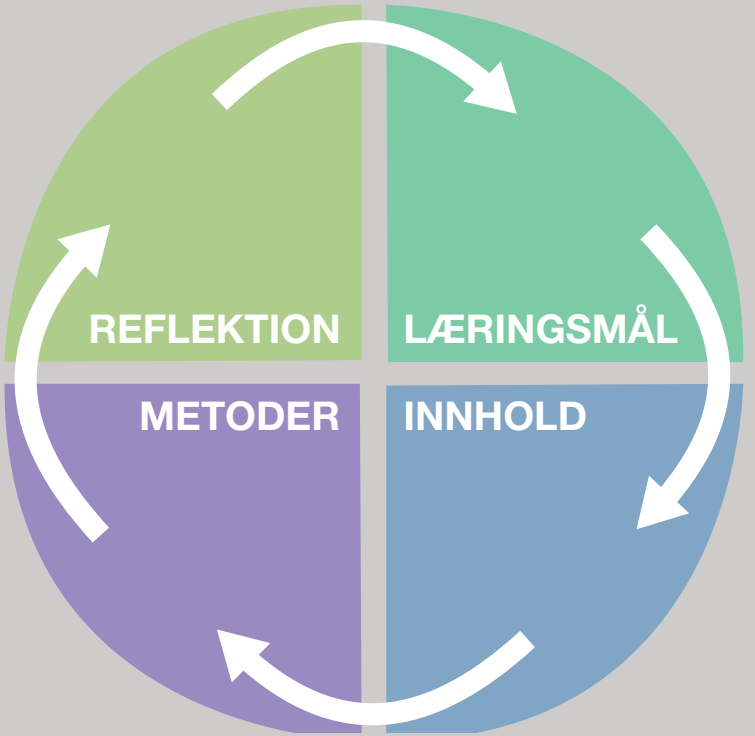

Reflektion
God kvalitet oppnås gjennom:
- refleksjon
- prosess

Læringsmål
Faglig utvikling oppnås gjennom:
- involvering
- samhandling

Metoder
Kursdeltakerne skal ha mulighet til å påvirke egen læreprosess.
- casebasert utdannelse

Innhold
Temaer som er viktig for god partnerkompetanse:
- etikk og menneskesyn
- døvblindhet
- sansenes samspill
- kommunikasjon

LÆRINGSMÅL

Kursleder beskriver meningen med kurset gjennom læringsmål. Nordisk leseplan legger i utgangspunktet opp til at vi utdanner reflekterte kommunikasjonspartnere. Det finnes også en mulighet for at de enkelte kurs kan ha andre læringsmål.

For å kunne formulere meningsfulle læringsmål kan det være nyttig at kursleder i forkant reflekterer over følgende punkter:

- Hva skal man ha kompetanse om etter endt kurs, og hvorfor?
- Hvilke kunnskaper har kursdeltaker behov for?
    - For å kunne koble innhold til praksis.
    - For å reflektere over egen posisjon som kommunikasjonspartner.
    - For å kunne lage en hypotese, utvikle og gjennomføre tiltak i egen praksis.
    - For å implementere kunnskapen i daglig virke.

Avklaring rundt kursdeltakers forventninger og behov er med på å sikre et dialogisk læringsmiljø. Det er derfor viktig at dette gjøres sammen med kursdeltakerne i starten av grunnutdanningen.

INNHOLD

Innholdet i leseplanen består av ulike hovedtema som sammen skal gi en grunnleggende kompetanse om medfødt døvblindhet og det som er spesielt ved funksjonshemmingen. Målsetningen er at deltakerne utvikler god partnerkompetanse. Med dette menes tilstrekkelig gode evner til å kunne møte en person i en felles aktivitet på like vilkår ut fra begges interesse og kompetanse. Målet er å møte personer med døvblindhet på en slik måte at han eller hun opplever å ha evnen, tilliten og viljen til å være et kommuniserende og handlende menneske i relasjon med andre.

ETIKK OG MENNESKESYN

Læringsmål: Kursdeltakerne skal ha kunnskap om gjeldende menneskesyn og overgripende prinsipper, samt reflektere over sin rolle som kommunikasjonspartner og tilrettelegger.

Sentrale begreper er

- livskvalitet og trivsel
- respekt
- trygghet og sikkerhet
- tilgjengelighet og delaktighet
- inkludering
- integritet
- selvbestemmelse og selvstendighet
- stimulering, variasjon og utvikling

FUNKSJONSHEMMINGEN MEDFØDT DØVBLINDHET

Læringsmål: Kursdeltakerne skal ha en grunnleggende kompetanse om hva som kjennetegner døvblindhet. De skal også ha kjennskap til tilpasning og tilrettelegging av det sosiale og fysiske miljøet ut fra et aktivitets- og delaktighetsperspektiv.

Beskrivelse av funksjonshemmingen gjennom:

- døvblindehistorie
- Nordisk definisjon

- FN:s konvensjon om funksjonshemmedes rettigheter og aktuelle lover i de ulike land angående delaktighet og tilgjengelighet
- identifisering av gruppen
    - beskrivelse av heterogeniteten hos personer med døvblindhet, populasjon og årsaker

Det spesielle med syns- og hørselsnedsettelse/døvblindhet kan være:
- kroppslig taktilt utgangspunkt er nødvendig for å støtte eventuelle syns- og hørselsrester i kommunikasjonsutviklingen
- sekvensiell innlæring (vanskelig å oppfatte sammenhenger og meninger, læring tar lengre tid)
- risiko for sosial isolasjon og sensorisk deprivasjon
- om en ikke blir møtt som et kommuniserende menneske oppstår en risiko for ikke å få utnytte sitt potensial

Særlige tilpasninger kan omfatte:
- betydningen av tilrettelegging av det sosiale, psykiske og fysiske miljø
- informasjon, kommunikasjon og orientering
- individuelle og situasjonsrelaterte tilpasninger
- hjelpemidler

SANSENES SAMSPILL

Læringsmål: Kursdeltakerne skal ha kompetanse om de ulike sansene og hvordan de samspiller og påvirker hverandre. De skal også ha en grunnleggende kompetanse på sansenes funksjon slik at individuell tilpasning kan gjøres ut fra situasjonen.

Sansenes funksjon i forhold til hverandre handler om:
- Persepsjon og kognisjon
- Sansenes struktur, funksjon og stimulering
- Taktil/kroppslig modalitet som nødvendig støtte
- Strategier når sanseintegrasjon ikke fungerer

KOMMUNIKASJON

Læringsmål: Kursdeltakerne skal ha kompetanse om kommunikasjon og kommunikasjonsutvikling ut fra et døvblindeperspektiv. De skal også ha forståelse for den gjensidige påvirkningen i møte med andre, og skal kunne reflektere over og videreutvikle sitt profesjonelle virke som god kommunikasjonspartner.

Forutsetninger for god kommunikasjon handler om å bygge en gjensidig trygg og tillitsfull relasjon.
- Grunnleggende forutsetninger for dialoger (gjenkjenne tidlig kommunikative- og følelsesmessige strukturer samt se utviklingspotensialet)
    - Inntoning, gjensidighet, imitasjon
    - Turtaking, turgivning og turskifte
    - Felles oppmerksomhet (rytme, takt, puls, tid og tempo, de musiske elementer, er relevante for et godt samspill)
- Toparts- og flerparts dialoger
- Taktil kommunikasjon
- Felles opplevelser i meningsfulle aktiviteter
- Filosofien bak totalkommunikasjon (forskjell mellom kommunikasjon og informasjon)
- Eksponering for språk, og viktigheten av å være i et språklig miljø

METODER

Denne delen inneholder forslag til ulike metoder som kan benyttes av kursholder og kursdeltaker for å gi best mulighet for kompetanseheving. Kursleder og kursdeltaker finner sammen de mest hensiktsmessige metodene for kompetanseheving. Metodevalget utformes i et dialogisk læringsmiljø ut fra deltakerens muligheter, kompetanse og forutsetninger.

- Det legges opp til at kurset/utdanningen skal være casebasert. Casene skal være relatert til kursdeltakerne, noe som enten kan innebære arbeid i direkte kontakt med brukere, eller en veiledningsfunksjon til en personalgruppe.
- Metodene skal sikre at deltakerne skal kunne ha et aktivt forhold til sin egen læring, implementering og kompetanseheving.

Forslag på verktøy for å kunne nå leseplanens læringsmål kan være:

- film som pedagogisk redskap (videoanalyse, observasjon og refleksjon)
- filmillustrasjoner (filmklipp som gode eksempel)
- praktiske øvelser
- loggbøker
- ”summing” to og to eller små grupper
- gruppearbeid
- prosjekt og hjemmeoppgaver
- litteratur og artikler

Former:

- e-learning
- workshops
- veiledning
- temadager
- undervisning i plenum
- studiebesøk
- studiegrupper/nettverk
- praksis
- mesterlæring

REFLEKSJON

God kvalitet oppnås gjennom refleksjon over egen praksis, læringsmål, valg av innhold og tilpasning av undervisning. Refleksjon er en prosess under hele grunnutdanningen. Sentrale spørsmål kan da være:

- Hvordan sikre at vi kommer gjennom hele innholdet?
  - Blir alle tema tilstrekkelig belyst?
- Hvordan sikre at deltakerne kan påvirke egen læringsprosess?
- Er det noen spesielle forhold kursleder/underviser bør være oppmerksom på?
- Finnes det sammenheng og mening i det som formidles?
- Hvordan knyttes innhold og teori opp mot praksis?
- På hvilken måte kan veiledning støtte læringsprosessen?

For best mulig kvalitetssikring anbefales det at kursleder og underviser planlegger og reflekterer sammen, samt at underviser gjør løpende reflekterer over egen praksis som foreleser.

LITTERATUR OG INFORMASJON

Nasjonale litteraturlister, relevante filmer, samt nettsteder. Oppdaterte lister fra de enkelte nordiske land finnes på nasjonale nettsteder.

NORDENS VÄLFÄRDSCENTER
– EN INSTITUTION UNDER NORDISKA MINISTERRÅDET

Vi främjar och stärker den nordiska välfärdsmodellen.

Kunskap
Vi samlar erfarenheter från de nordiska länderna inom det välfärdspolitiska området.

Vidareföring
Vi sprider kunskap via våra aktiviteter och nätverk.

Dialog
Vi skapar dialog mellan politiker, forskare och praktiker.

Vi arbetar med
Välfärdspolitik
Funktionshindersfrågor
Arbetsinkludering
Alkohol- och drogfrågor
Välfärdsteknologi

norden
Nordens Välfärdscenter